

PHÂN TÍCH HÌNH ẢNH CHUYẾN TÀU ĐÊM TRONG TRUYỆN NGẮN “HAI ĐỨA TRẺ” CỦA THẠCH LAM

1. Dàn ý phân tích hình ảnh chuyến tàu đêm trong truyện ngắn “Hai đứa trẻ” của Thạch Lam

a. Mở bài: Những hình ảnh trong truyện ngắn "Hai đứa trẻ" tuy bình dị, gần gũi mà ẩn chứa những tầng ý nghĩa lớn lao sâu sắc đằng sau đó. Truyện ngắn "Hai đứa trẻ" chủ yếu miêu tả thế giới tâm hồn, tâm trạng của nhân vật Liên trước cảnh phố huyện nghèo lúc chiều tàn và khi thức đợi đoàn tàu đi qua phố huyện lúc về đêm. Đặc biệt, hình ảnh chuyến tàu đêm là gây ấn tượng khó phai khiến ta phải trầm trở, nghĩ suy.

b. Thân bài:

- Chuyến tàu đêm được miêu tả theo trình tự thời gian như sau:

+ Trước khi tàu đến:

- Nơi phố huyện ấy chỉ là một không gian đầy rẫy những bóng tối bủa vây.
- Đường như trở nên rợn rùng hơn bởi bóng dáng của vài ba người đi đón bà chủ ở tỉnh về trên tay mang những chiếc đèn lồng sáng hoắc.
- Tiếng bác Siêu vọng ra đầy hứng khởi.
- Hai chị em Liên ngóng đợi tàu.

+ Khi tàu đến:

- Liên đánh thức em dậy.
- Hai chị em cùng ngồi ngắm nhìn những toa tàu sáng loáng đèn.
- Tiếng những hành khách bắt đầu ồn ào, rộn rã.
- Đoàn tàu vụt qua mang theo những ánh sáng chiếu xuống một vùng xua đi về tăm tối vốn có.

+ Khi tàu đi:

- Để lại niềm tiếc nuối và hụt hẫng.
- Khuất mình sau rặng tre già.

- Ý nghĩa của chuyến tàu đêm:

+ Phản ánh thực tại tăm tối.

+ Những mơ ước, hy vọng nhỏ nhoi của người lao động nghèo nơi phố huyện.

+ Thể hiện được tấm lòng thương cảm của nhà văn tới những kiếp người nghèo khổ.

c. Kết bài: Với Thạch Lam, ông đã dành tấm lòng giàu yêu thương, sự trân trọng đối với những người lao động khốn khó, nghèo nàn về vật chất nhưng tinh thần lớn lao, vẫn chăm chỉ, cần mẫn với lao động, giàu lòng yêu thương, gắn bó.

2. Phân tích hình ảnh chuyến tàu đêm trong truyện ngắn “Hai đứa trẻ” của Thạch Lam

"Hai đứa trẻ" là một truyện ngắn đặc sắc của nhà văn Thạch Lam nói riêng và văn học Việt Nam hiện đại nói chung. Bằng chất văn nhẹ nhàng mà tinh tế, truyện mang đến cho người

đọc những xúc cảm về một hiện thực nghèo nàn nơi phố huyện với những kiếp người tàn sống trong bóng tối u uất. Những hình ảnh trong tác phẩm tuy bình dị, gần gũi mà ẩn chứa những tầng ý nghĩa lớn lao sâu sắc. Đặc biệt, hình ảnh chuyến tàu đêm là gây ấn tượng khó phai khiến ta phải trầm trồ, nghĩ suy.

Chuyến tàu đêm xuất hiện trên phố huyện nghèo được miêu tả rất tỉ mỉ theo trình tự thời gian. Đó là một chuyến tàu bình thường như bao ngày, nó quen thuộc với mỗi người dân nơi phố huyện nghèo, nhưng hình ảnh và âm thanh của chuyến tàu quen thuộc ấy vẫn mang đến những bồi hồi, mong chờ cho hai chị em An và Liên. Trước khi tàu đến, nơi phố huyện ấy chỉ là một không gian đầy rẫy những bóng tối bủa vây, cuộc sống thường ngày vẫn cứ thế diễn ra theo thời gian. Vợ chồng bác Xẩm đánh lên tiếng đàn bầu cùng thằng con bò dưới đất, quán hàng nước của chị Tí có hai bác phu ngồi hút thuốc và uống nước, trống cầm canh cũng đã điểm, ánh sáng nhập nhòa của những con đom đóm nhạt nhoà giữa màn đêm rộng lớn. Và khi tàu gần đến, phố huyện dường như trở nên rộn ràng hơn bởi bóng dáng của vài ba người đi đón bà chủ ở tỉnh về trên tay mang những chiếc đèn lồng sáng hoắc. Tiếng bác Siêu vọng ra đầy hứng khởi: “- Đèn ghi đã ra kia rồi”.

Và có ngọn lửa xanh biếc mà trong ánh mắt của Liên thoáng thấy như con ma trôi bắt đầu xuất hiện thì cũng là lúc tiếng còi tàu vang lại trong gió xa. Giữa đêm khuya tĩnh mịch, tiếng còi tàu như một chất xúc tác thức tỉnh con người vậy.

Tàu đến, Liên đánh thức em dậy, hai chị em cùng ngồi ngắm nhìn những toa tàu sáng loáng đèn. Tiếng những hành khách bắt đầu ồn ào, rộn rã. Đoàn tàu vụt qua mang theo những ánh sáng chiếu xuống một vùng xua đi về tăm tối vốn có, những đồng kèn lấp lánh ở các địa hạng sang thu hút ánh mắt chị em Liên. Cuối cùng, tàu tạm biệt phố huyện rồi lặng lẽ đi xa, khuất mình sau rặng tre già. Tàu hôm ấy không đông như bao chuyến tàu trước nhưng vẫn mang đến cho tâm hồn những đứa trẻ kia bao cảm xúc xốn xang, bồi hồi, đó là ước mơ, là khao khát nhỏ nhoi về những điều đẹp đẽ, nhưng hy vọng vào một tương lai tươi sáng hơn những gì nơi tăm tối, tàn tạ chốn phố huyện nghèo. Hai chị em Liên cố thức đợi tàu không chỉ là như lời mẹ dặn, đoàn tàu đến may ra bán được chút ít gì hàng hoá mà còn là sự ngóng đợi sâu thẳm trong tâm hồn của chị em Liên. Chuyến tàu mang theo những ánh sáng ước vọng và cả những kí ức trẻ thơ, khiến Liên nhớ về những ngày ở Hà Nội thật tươi đẹp, và cả những mộng tưởng xa xôi về một Hà Nội rạo rực, sôi động, huyên náo và vui vẻ. Còn tàu đêm đã mang đến một thế giới khác hẳn với những kiếp người tàn tạ, nghèo khổ nơi đây. Sự tương phản ấy không chỉ phản ánh được hiện thực mà còn cho thấy được tâm hồn luôn vươn tới ánh sáng, trân trọng và mơ ước về điều tốt đẹp trong tương lai của những con người nơi đây.

Tàu đêm đến, là lúc những người buôn bán, hàng quán có dịp để bán thêm cho những vị hành khách trên chuyến tàu kia những vật phẩm cần thiết. Dù đã về khuya, họ vẫn thức để đợi tàu hồng bán hàng kiếm tiền mưu sinh dẫu chỉ là vài ba bao thuốc, bánh xà phòng, vài hộp cơm. Chuyến tàu đêm được miêu tả thật đa sắc, qua hình ảnh chuyến tàu, hiện thực kiếp sống nghèo khổ lại được hiện lên trần trụi đến xót xa. Có chút gì đó khiến ta thổn thức, thương cảm trước cuộc sống đầy những lắng lo tũn mủn, thiếu ánh sáng hy vọng quá những kiếp người nghèo khổ nhạt nhoà, mộng lung, vô định. Thạch Lam đã rất thành công trong việc miêu tả chuyến tàu đêm lồng ghép trong sự phát triển tâm lí nhân vật, đó là hai chị em Liên. Dù rất buồn ngủ song hai chị em vẫn đón đợi đoàn tàu, tiếng An thủ thỉ bên tai chị: “- Tàu đến, chị thức em đấy nhé!”.

Đoàn tàu vụt qua mang theo những ánh sáng chiếu xuống một vùng xua đi về tăm tối vốn có, những đồng kèn lấp lánh ở các địa hạng sang thu hút ánh mắt chị em Liên. Cuối cùng, tàu tạm biệt phố huyện rồi lặng lẽ đi xa, khuất mình sau rặng tre già. Tàu hôm ấy không đông như bao chuyến tàu trước nhưng vẫn mang đến cho tâm hồn những đứa trẻ kia bao

cảm xúc xốn xang, bởi lẽ, đó là ước mơ, là khao khát nhỏ nhoi về những điều đẹp đẽ, nhưng hy vọng vào một tương lai tươi sáng hơn những gì nơi tăm tối, tàn tạ chốn phố huyện nghèo. Hai chị em Liên cố thức đợi tàu không chỉ là như lời mẹ dặn, đoàn tàu đến may ra bán được chút ít gì hàng hoá mà còn là sự ngóng đợi sâu thẳm trong tâm hồn của chị em Liên.

Chuyến tàu mang theo những ánh sáng ước vọng và cả những kí ức trẻ thơ, khiến Liên nhớ về những ngày ở Hà Nội thật tươi đẹp, và cả những mộng tưởng xa xôi về một Hà Nội rạo rực, sôi động, huyền ảo và vui vẻ. Còn tàu đêm đã mang đến một thế giới khác hẳn với những kiếp người tàn tạ, nghèo khổ nơi đây. Sự tương phản ấy không chỉ phản ánh được hiện thực mà còn cho thấy được tâm hồn luôn vươn tới ánh sáng, trân trọng và mơ ước về điều tốt đẹp trong tương lai của những con người nơi đây. Tàu đêm đến, là lúc những người buôn bán, hàng quán có dịp để bán thêm cho những vị hành khách trên chuyến tàu kia những vật phẩm cần thiết.

Dù đã về khuya, họ vẫn thức để đợi tàu hồng bán hàng kiếm tiền mưu sinh dẫu chỉ là vài ba bao thuốc, bánh xà phòng, vài hộp cơm. Chuyến tàu đêm được miêu tả thật đa sắc, qua hình ảnh chuyến tàu, hiện thực kiếp sống nghèo khổ lại được hiện lên trần trụi đến xót xa. Có chút gì đó khiến ta thổn thức, thương cảm trước cuộc sống đầy những lắng lo tũn mủn, thiếu ánh sáng hy vọng quá những kiếp người nghèo khổ nhạt nhòa, mông lung, vô định. Thạch Lam đã rất thành công trong việc miêu tả chuyến tàu đêm lồng ghép trong sự phát triển tâm lí nhân vật, đó là hai chị em Liên. Đồng thời, cũng khiến ta không khỏi tò mò về sự thú vị của đoàn tàu sắp cập gò kia có gì mà khiến cậu bé kia mong chờ đến vậy. Khi tàu đi, nó cũng để lại trong lòng hai nhân vật những tiếc nuối khó tả. Hai chị em cứ trông theo những đốm than đỏ trên đường và cái chấm đỏ của chiếc đèn xanh trên toa sau cùng của con tàu. Dù đã đi xa, tiếng còi vẫn vang động để lại dư âm khó phai trong lòng nhân vật và cả trong lòng mỗi người.

Qua hình ảnh chuyến tàu đêm, ta thấy được tấm lòng thiết tha của tác giả đối với những con người nghèo khổ. Với Thạch Lam, ông đã dành một tình cảm đầy yêu thương của trân trọng thật nhiều cho những người lao động khốn khó, nghèo nàn về vật chất nhưng tình thân lớn lao, vẫn chăm chỉ, cần mẫn với lao động, giàu lòng yêu thương, gắn bó. Ở họ, sâu thẳm trong tâm hồn còn chất chứa những niềm tin, những hy vọng, dù gian nan, vất vả vất không ngưng nuôi mơ ước, hướng về những điều đẹp đẽ.

3. Ý nghĩa của hình ảnh chuyến tàu đêm trong truyện ngắn “Hai đứa trẻ” của Thạch Lam

Hình ảnh chuyến tàu đêm chạy qua phố huyện, giữa những cảnh hoang sơ, tàn lụi, và đầy u ám của một xã hội thu nhỏ. Chuyến tàu đêm như một thế giới hoàn toàn khác biệt, là niềm mơ ước và khát vọng của những người nghèo khổ. Những ánh đèn lập lòe, những tiếng ồn ã náo động như đánh thức mọi giác quan, khiến tất cả mọi người như lạc vào một xã hội mới với một niềm mong ước thẳm lạng. Đồng thời hình ảnh hai chị em Liên, An và các nhân vật khác như đứa trẻ bới rác, mẹ con chị Tí hàng nước, bà cụ Thi điên say rượu, bác phở Siêu, vợ chồng con cái nhà Xẩm mù, góp phần tô đậm bức tranh cuộc sống khốn khó và tẻ nhạt. Cốt truyện dường như xoay quanh cuộc sống khốn khó, nghèo nàn của cư dân phố huyện.

Bóng tối dần bao trùm phố huyện, mang trong đó là thanh âm của sự tĩnh mịch, đầy u ám, lạnh lẽo. Tác giả đã khéo léo sử dụng những hình ảnh miêu tả từng tiếng động nhỏ nhất “tiếng ếch nhái kêu ran ngoài đồng”, “tiếng muỗi vo ve trong bóng tối”, hay cả những hình ảnh đang dần chìm vào trong bóng tối tĩnh mịch “chị Tí với hàng nước sơ xài”, “bác Siêu với gánh phở bập bùng ánh lửa”, “gia đình bác Xẩm mù với mảnh chiếu trải ra đất”. Tất cả

những âm thanh, hình ảnh đầy như càng tô đậm thêm cái màu sắc hoang vắng, cô liêu của bóng đêm nơi phố huyện.

Thạch Lam đã lấy hình ảnh hai đứa trẻ chờ đón đoàn tàu, chờ đón một niềm vui nhỏ bé một cách đầy chi tiết và tỉ mỉ. Nó không đơn giản là để việc bán hàng của hai chị em được thuận lợi mà kèm theo đó là sự khao khát, mong mỏi được ngắm nhìn đoàn tàu sang trọng. Sự tẻ nhạt, lặng lẽ của hai đứa trẻ đang háo hức đợi chờ đoàn tàu lăn bánh qua phố huyện để thấy được sự đối lập giữa tâm trạng, cuộc sống của nhân vật với hình ảnh náo động, nhộn nhịp của đoàn tàu.

Đoàn tàu như là hình ảnh hoạt động cuối cùng của đêm khuya, đối với hai chị em Liên và An hình ảnh con tàu như một thế giới mơ ước, có những ánh đèn xanh đỏ, có những âm thanh vui nhộn khác hẳn với những hình ảnh tẻ nhạt được lặp đi lặp lại mà hai chị em vẫn thường thấy. Từ rất xa tiếng còi tàu đã hú vang khắp phố và ánh đèn của người gác đường tàu. Tiếp theo là Liên trông thấy ngọn lửa xanh biếc, sát mặt đất như ma trời, rồi nghe thấy tiếng còi xe lửa trong đêm khuya kéo dài ra theo ngọn gió xa xôi. Sau đó, hai chị em nghe thấy tiếng dồn dập, tiếng xe rít mạnh vào ghi, kèm theo một làn khói bừng sáng trắng lên đằng xa, tiếp đến tiếng hành khách ồn ào khe khẽ. Thế rồi, tàu rầm rộ đi tới, các toa đèn sáng trưng, những toa hạng trên sang trọng lố nhố những người, đồng và kèn lấp lánh. Cuối cùng là cảnh tàu đi xa dần mất hút trong đêm tối mênh mông, để lại những đóm than đỏ bay tung trên đường sắt, cái chাম nhỏ của chiếc đèn xanh treo trên toa sau cùng, xa xa mãi rồi khuất sau rặng tre.

Chi tiết đoàn tàu xuất hiện đã góp phần soi rõ tâm trạng các nhân vật, đặc biệt là chị em Liên. Hai chị em đã chờ tàu trong niềm thiết tha, khắc khoải rồi đón tàu trong niềm háo hức, say mê, tiễn tàu trong niềm nuối tiếc, bàng khuâng. Chúng chờ tàu không phải vì tò mò, không phải để bán hàng, không đợi người quen mà là để được nghe âm thanh, được nhìn ánh sáng và được sống với một thế giới khác. Đây còn là chi tiết giàu ý nghĩa biểu tượng, góp phần thể hiện tư tưởng, chủ đề tác phẩm. Đoàn tàu là hình ảnh biểu trưng cho quá khứ. Nó chạy về từ Hà Nội, từ miền kí ức tuổi thơ thể hiện ước mơ và khát vọng của chị em Liên. Đó là ước mơ được quay trở về quá khứ, sống một cuộc sống tươi đẹp như quá khứ đã qua. Khi hiện tại cuộc sống làm con người không thỏa mãn, người ta thường có xu hướng quay trở lại quá khứ, đặc biệt là quá khứ tươi đẹp. Đặt trong mối quan hệ với hiện tại, đoàn tàu là một thế giới khác hẳn với cuộc sống tràn đầy bóng tối, tẻ nhạt, đơn điệu nơi phố huyện nghèo. Thế giới rực rỡ ánh sáng, ngập tràn âm thanh, chứa đựng bao điều mới mẻ, thú vị. Và thế giới ấy còn giúp những người dân nơi phố huyện nhận ra còn có một cuộc sống đáng sống hơn nơi phố huyện nghèo - cái ao đời phẳng lặng kia. Chi tiết đoàn tàu xuất hiện còn khơi dậy khát vọng và ước mơ của chị em Liên, của những người dân phố huyện về một tương lai sáng lạn. Nó đánh thức khát vọng mơ hồ trong cõi vô thức của hai tâm hồn thơ dại: khát vọng vượt thoát, khát vọng đổi thay, khát vọng kiếm tìm. Nhưng rồi đoàn tàu ấy lại biến mất. Ước mơ thoát khỏi hiện tại vốn đã rất mong manh, xa xôi. Hình ảnh đoàn tàu như niềm vui, tia hi vọng chợt lóe lên rồi vụt tắt. Tất cả trở nên mơ hồ hơn và càng khắc sâu vào nỗi khổ của chùng ấy con người nơi phố huyện nghèo.

Chi tiết nhỏ nhưng đã trở thành điểm sáng tư tưởng cho tác phẩm. Nó thể hiện lòng nhân đạo, niềm xót thương vô hạn đối với những kiếp người tàn lụi, vô vọng và bế tắc. Từ đó Thạch Lam muốn thức tỉnh những con người đang sống trong cái ao đời phẳng lặng, tù đọng một khát vọng sống, khát vọng vượt thoát, khát vọng đổi thay. Chính Thạch Lam cũng khao khát muốn đem đến cho họ tia ánh sáng của sự sống để văn chương trở thành “một thứ khí giới thanh cao và đắc lực”.

Qua ánh nhìn của tác giả, hình ảnh đoàn tàu lăn bánh qua phố huyện rất nhanh chóng, nhưng để lại cảm xúc đầy nuối tiếc với hai đứa trẻ. Qua hình ảnh đoàn tàu còn gợi lên

nhiều mong ước đẹp đẽ của hai đứa trẻ thơ lớn lên giữa cuộc sống nghèo khó, tẻ nhạt. Truyện ngắn “Hai đứa trẻ” đã để lại cho người đọc tâm trạng thương cảm cho những số phận con người tẻ nhạt, bất hạnh nhưng vẫn luôn khát vọng về một cuộc sống tương lai tươi sáng hơn. Hình ảnh đoàn tàu như một điểm nhấn thoáng xuất hiện rồi thoáng vụt mất như một niềm vui nhỏ bé, niềm ước mong không bao giờ tắt.

WWW.ELIB.VN